

FASCYNUJĄCE ŚCIEŻKI FILOZOFII PRAWA 2

redakcja naukowa
Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler

Autorzy

Maciej Barczewski

Janina Ciechanowicz-McLean

Magdalena Glanc-Żabiełowicz

Karol Gregorczyk

Wojciech Jankowski

Anna Jurkowska-Zeidler

Joanna Kamień

Oktawian Nawrot

Maciej Nyka

Dorota Pyć

Przemysław Rybiński

Tomasz Snarski

Paweł Sut

Sebastian Sykuna

Piotr Uziębło

Tomasz Widłak

Adam Wiśniewski

Maciej Wojciechowski

Jerzy Zajadło

Wojciech Zalewski

Kamil Zeidler

Martyna Zimmermann-Pepol

FASCYNUJĄCE ŚCIEŻKI FILOZOFII PRAWA 2

redakcja naukowa
Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler

Recenzent
Prof. dr hab. Tomasz Gizbert-Studnicki

Wydawca
Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Anna Krzesz

Projekt okładki
Grafos

Zdjęcie na okładce
Palazzo Davanzati, Florencja, fot. K. Zeidler

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-761-0

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Przedmowa do nowej książki (Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler)	9
Wprowadzenie. Co to są <i>hard cases</i>? (Jerzy Zajadło)	11
Rozdział 1. Prawo kontra prawo	23
Uwagi wstępne (Jerzy Zajadło)	23
Pogoda dla donosicieli (Jerzy Zajadło)	24
Ostatnia deska ratunku (Magdalena Glanc-Żabiełowicz)	35
Rozdział 2. Prawo kontra moralność	48
Uwagi wstępne (Jerzy Zajadło)	48
Niemoralność w ryzach prawa (Magdalena Glanc-Żabiełowicz)	49
To dziecko musi umrzeć (Oktawian Nawrot)	60
Rozdział 3. Prawo kontra obyczajowość	76
Uwagi wstępne (Jerzy Zajadło)	76
Romowie pobierają się młodo (Martyna Zimmermann-Pepol)	77
Sędzia w piżamie (Paweł Sut)	91
Rozdział 4. Prawo kontra religia	101
Uwagi wstępne (Jerzy Zajadło)	101
Krowy i kury prawa nie mają (Wojciech Jankowski)	102
Darcie świętej księgi (Tomasz Snarski)	113
Rozdział 5. Prawo kontra nauka	131
Uwagi wstępne (Jerzy Zajadło)	131
Małpi proces (Tomasz Widłak)	132
Koniec świata (Przemysław Rybiński)	146

Rozdział 6. Prawo kontra nowe technologie	159
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler</i>)	159
Autonomiczny pirat drogowy (<i>Tomasz Widłak</i>)	159
CD z kłódką (<i>Maciej Barczewski</i>)	172
Rozdział 7. Prawo kontra medycyna	180
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	180
Miecz Salomona (<i>Oktawian Nawrot</i>)	181
Kogo nie stać na zdrowie (<i>Maciej Barczewski</i>)	193
Rozdział 8. Prawo kontra historia	202
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	202
Krew pod murem (<i>Jerzy Zajadło</i>)	203
Bractwo uwięzione w college'u (<i>Kamil Zeidler</i>)	213
Rozdział 9. Prawo kontra polityka	225
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	225
Poczekamy, aż się wymordujecie (<i>Sebastian Sykuna</i>)	226
Skazany na łaskę (<i>Karol Gregorczyk</i>)	239
Rozdział 10. Prawo kontra media	252
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	252
Niewinny z łaski mediów (<i>Wojciech Zalewski</i>)	253
Granice wolności mediów (<i>Adam Wiśniewski</i>)	263
Rozdział 11. Prawo kontra ekonomia	272
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	272
Kredyty frankowe, czyli zemsta templariuszy (<i>Anna Jurkowska-Zeidler</i>)	273
Wartość klimatu i klimat wartości (<i>Maciej Nyka</i>)	286
Rozdział 12. Prawo kontra ekologia	296
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	296
Puszczą na wokandzie (<i>Janina Ciechanowicz-McLean</i>)	296
Morze plastiku (<i>Dorota Pyć</i>)	310
Rozdział 13. Prawo kontra estetyka	320
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler</i>)	320
Zaginiony dział filozofii prawa (<i>Jerzy Zajadło</i>)	321
Seppuku van Gogha (<i>Kamil Zeidler</i>)	335

Rozdział 14. Prawo kontra literatura	342
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło, Kamil Zeidler</i>)	342
Preferencje pisarza (<i>Magdalena Glanc-Żabiłowicz</i>)	342
Piłata boli głowa (<i>Joanna Kamień</i>)	352
Rozdział 15. Prawo kontra etyka prawnicza	366
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	366
<i>Good job</i> , nadworny doradco! (<i>Jerzy Zajadło</i>)	367
Udusić Hitlera? (<i>Sebastian Sykuna</i>)	380
Rozdział 16. Prawo kontra zdrowy rozsądek	390
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	390
Embrion obiektywnego przypisania (<i>Wojciech Zalewski</i>)	391
Wybory w czasach zarazy (<i>Piotr Uziębło</i>)	402
Zakończenie. Prawo kontra człowiek	417
Uwagi wstępne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	417
Tortury, ale sterylne (<i>Jerzy Zajadło</i>)	418
Wybór życia (<i>Maciej Wojciechowski</i>)	431
O autorach	441

PRZEDMOWA DO NOWEJ KSIĄŻKI

W 2008 roku w murach Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego przygotowaliśmy pracę zbiorową pt. *Fascynujące ścieżki filozofii prawa*, do której swoje teksty złożyli, obok pracowników Katedry Teorii i Filozofii Państwa i Prawa UG, także pracownicy innych Katedr. W efekcie tej przygody naukowej mogliśmy zaprezentować bardzo różnorodne i wielowymiarowe studium trudnych przypadków w prawie. Podejście autorów nie było wszak tylko typowe dla przedstawicieli teorii i filozofii prawa, ale także swoje przemyślenia na ten temat zaprezentowali przedstawiciele innych nauk prawnych, w tym dogmatyk prawniczych. Byliśmy więc bardzo ciekawi, z jakim odbiorem spotka się nasz pomysł.

Liczne życzliwe słowa, które usłyszeliśmy, przerosły nasze najśmielsze oczekiwania. Było nam niezwykle miło, gdy z różnych ośrodków akademickich docierały do nas przychylne głosy pod adresem naszej książki. Jakby tego było mało, pierwszy jej nakład rozszedł się bardzo szybko i Wydawnictwo zadecydowało o jej kolejnych dodrukach, które także nie są już dziś dostępne. W końcu Wydawnictwo zaproponowało nam przygotowanie drugiego jej wydania. Lecz kiedy zastanowiliśmy się nad tą jakże kuszącą propozycją, stwierdziliśmy, że nie pójdziemy po linii najmniejszego oporu, wprowadzając li tylko drobne zmiany i aktualizacje. Postanowiliśmy przygotować w istocie rzeczy nową książkę, oczywiście zaprojektowaną wedle pomysłu pierwotnego. Pozostawiliśmy w niej niektóre teksty z pierwszego wydania (trzynaście), zaś większość rozdziałów została napisana specjalnie do tej książki (dwadzieścia jeden). Zmienił się też trochę skład autorski.

W efekcie mamy przyjemność zaprezentować Szanownym Czytelnikom „drugą rundę” naszych zmagañ intelektualnych z problematyką trudnych przypadków w prawie. Kilka tekstów zostało bez zmian, kilka zostało zaktualizowanych, ale zdecydowana większość to prace całkowicie nowe, napisane specjalnie do *Fascynujących ścieżek filozofii prawa 2*. Mamy ogromną nadzieję, że także i ta książka spotka się z życzliwym przyjęciem Czytelników i będzie przyczynkiem do kolejnych dyskusji toczonych w ramach jakże fascynujących ścieżek filozofii prawa.

WPROWADZENIE

CO TO SĄ *HARD CASES*?

We współczesnej teorii i filozofii prawa pojęcie tzw. trudnych przypadków (czy inaczej: trudnych spraw – *hard cases*) łączy się najczęściej z anglosaską kulturą prawną, a zwłaszcza z integralną filozofią prawa Ronalda Dworkina¹. Trudno się zresztą temu dziwić. Skala problemu trudnych przypadków jest bowiem wprost proporcjonalna do roli, jaką w systemie prawa odgrywają organy stosujące prawo, zwłaszcza sądy. Nie oznacza to oczywiście, że *hard cases* występują wyłącznie w modelu *common law* i że są całkowicie obce kontynentalnej kulturze prawnej. Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto jednak, że jest to wąskie, a może nawet zbyt wąskie znaczenie omawianego pojęcia, ponieważ w gruncie rzeczy ogranicza się do procesu stosowania prawa i w rezultacie także jego wykładni. W literaturze powołującej się na prace Dworkina można bowiem spotkać następującą definicję: „Trudne przypadki w najogólniejszym ujęciu występują, gdy sędzia nie dysponuje jednoznaczną normą, która została wytworzona przez określony autorytet, ale to także przypadki trudności decyzyjnych wynikające z braku zgody wśród prawników”².

Niekiedy używa się pojęcia *hard cases* w sposób intuicyjny na określenie spraw szczególnie złożonych, a jednocześnie bulwersujących opinię publiczną. Typowym przykładem mogą być postępowania w sprawach ludobójstwa – Stephen Landsman swoją książkę poświęconą procesowi norymberskiemu oraz głośnym sprawom Adolfa Eichmanna, Johna Demianiuka i Imre Finty zatytułował w bardzo charakterystyczny

¹ M. Zirk-Sadowski charakteryzując dwie sztandarowe prace Dworkina, *Taking Rights Seriously* (*Biorąc prawa poważnie*) oraz *Law's Empire* (*Imperium prawa*), pisze: „W *Biorąc prawa poważnie* celem rozważań Dworkina było przedstawienie sposobu określania granic prawa w tzw. trudnych przypadkach. *Imperium prawa* zostało poświęcone rekonstrukcji mechanizmów posługiwania się przez prawników tak rozumianym prawem” – M. Zirk-Sadowski, *Wprowadzenie* [w:] R. Dworkin, *Imperium prawa*, Warszawa 2006, s. XIV.

² B. Wojciechowski, *Rozstrzyganie tzw. trudnych przypadków poprzez odwołanie się do odpowiedzialności moralnej*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2004/LXX, s. 11; por. także S. Sykuna, J. Zajadło, „Sprawy konstytucyjne” w *integralnej filozofii prawa Ronalda Dworkina*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2004/XII, s. 288 i n. oraz S. Sykuna, *Trudne przypadki* [w:] *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa*, red. J. Zajadło, Warszawa 2007.

sposób: *Crimes of the Holocaust: The Law Confronts Hard Cases*³. Nie zawsze muszą to być sprawy aż tak spektakularne. Daniel E. Lee omawia w tym kontekście kwestię interwencji państwa w wolność jednostki w takich przypadkach, jak problem obowiązku używania kasków przez motocyklistów, eutanazji wspomaganej przez lekarza, zażywania marihuany, aborcji czy odmowy przez rodziców zgody na zabieg medyczny dziecka⁴. Niektórzy autorzy używają też pojęcia *hard cases* w odniesieniu do skomplikowanych spraw konstytucyjnych⁵ oraz złożonych problemów pojawiających się za sprawą reżimów masowo naruszających prawa człowieka i rozwiązywanych później w okresach przełomów w ramach tzw. sprawiedliwości tranzytywnej (*transitional justice*)⁶. Szczególnie interesujące wydają się zwłaszcza te ostatnie – wiążą się bowiem z fundamentalnym pytaniem o granice i możliwości wykorzystywania instrumentarium prawnego (zwłaszcza prawa karnego) w procesie rozliczania przeszłości oraz stawiania historii przed sądem⁷.

Zdaniem B.H. Bixa różnica pomiędzy przypadkiem trudnym (*hard case*) i łatwym (*easy case*) może się przejawiać w trzech aspektach: stopniu, czasie i pewności porozumienia, które prawidłowo wykształceni i rozsądni prawnicy są (lub nie są) w stanie osiągnąć w konkretnej sprawie⁸. Tak pojęte *hard cases* występują w różnych mutacjach także w koncepcjach innych autorów, którzy różnią się pomiędzy sobą nie tylko rozumieniem ich istoty, lecz przede wszystkim proponowanym sposobem ich rozwiązywania przez sąd stosujący prawo i dokonujący jego wykładni. Zdaniem M. Król można w związku z tym wyróżnić, obok koncepcji Dworkina, także inne ujęcia omawianego zagadnienia, np. H.L.A. Harta, N. McCormicka, A. Peczenika czy J. Wróblewskiego⁹.

Gwoli ścisłości trzeba powiedzieć, że pierwotnie trudne przypadki, chociaż niekiedy tak dosłownie nazwane, pojawiły się już w pozytywizmie Johna Austina oraz później w jego wyrafinowanej wersji zaproponowanej przez Harta, natomiast koncepcja Dworkina stanowiła rozbudowaną krytykę tak pojętego pozytywizmu w ogóle, a koncepcji Harta w szczególności. Pomijając podobne rozumienie samej istoty problemu, nie ulega wątpliwości, że jego nazwa *hard cases* jest powszechnie

³ S. Landsman, *Crimes of the Holocaust: The Law Confronts Hard Cases*, Philadelphia 2005; można też spotkać publikacje określające w ogóle problem ścigania sprawców masowych naruszeń prawa człowieka jako *hard cases*, zwłaszcza w kontekście tzw. uniwersalnej jurysdykcji – por. np. International Council on Human Rights, *Hard cases: bringing human rights violators to justice abroad*, Versoix 1999.

⁴ D.E. Lee, *Freedom Vs. Intervention: Six Tough Cases: Six Hard Cases*, Lanham 2005.

⁵ Por. np. L.A. Kloppenberg, *Playing It Safe: How the Supreme Court Sidesteps Hard Cases and Stunts the Development of Law*, New York 2002.

⁶ Por. np. D. Dyzenhaus, *Hard Cases in Wicked Legal Systems: South African Law in the Perspective of Legal Philosophy*, Oxford 1991; szerzej na ten temat R. Teitel, *Transitional Justice*, Oxford–New York 2002.

⁷ Szerzej na ten temat w literaturze polskiej por. J. Zajadło, *Odpowiedzialność za Mur. Procesy strzelców przy Murze Berlińskim*, Gdańsk 2003.

⁸ B.H. Bix, *A Dictionary of Legal Theory*, Oxford 2004, s. 81 i n.

⁹ M. Król, *Koncepcje trudnych przypadków a prawomocność* [w:] *Teoria prawa. Filozofia prawa. Współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń 1998, s. 97–109.

kojarzona jednak z nazwiskiem Dworkina¹⁰, mimo że Hart w posłowie do swojej podstawowej pracy *The Concept of Law* także używa podobnych sformułowań¹¹. W 1975 r. Dworkin opublikował na łamach „Harvard Law Review” obszerny esej pod takim właśnie tytułem: *Hard Cases*¹². Za niezwykle charakterystyczny można uznać fakt, że to opracowanie było zmienioną wersją wykładu inauguracyjnego, jaki autor wygłosił w 1971 r., obejmując na Uniwersytecie Oksfordzkim Katedrę jurysprudencji właśnie po Harcie. Obaj autorzy w sposób istotny różnili się w kwestii rozwiązania problemu trudnych przypadków i związanych z tym następstw.

U Harta, który uznawał, że system prawa składa się wyłącznie z reguł, rozwiązanie trudnych przypadków wymagało wyjścia poza system dzięki tzw. pojęciom otwartotekstowym (*open texture*). Na gruncie pozytywizmu rodziło to oczywiście pewną trudność polegającą na ewentualnym prawotwórczym charakterze decyzji sądowej. Odejście od modelu prostej subsumcji i rozerwanie bezpośredniego związku pomiędzy regułą a rozstrzygnięciem powodują bowiem, że „sędziemu pozostaje sposób dyskrecjonalny oraz wyjście poza system prawa. (...) Hart próbuje ominąć trudności związane ze stanowiskiem uznającym decyzję sądową, podjętą w trudnym przypadku, za decyzję prawotwórczą. Jest to bowiem z punktu widzenia pozytywizmu rozwiązanie nie do zaakceptowania. Wobec tego Hart proponuje uznać taką decyzję za mieszczącą się w ramach przyjętego standardu poprawnej (to znaczy zgodnej z prawem) decyzji sądowej. Standard ten wyznaczony jest przez zakres znaczeniowy reguły zawierającej wyrażenia otwartotekstowe. Wyjście poza ten zakres to według Harta wyjście poza standard poprawności”¹³.

Dworkin wychodzi z zupełnie innego założenia¹⁴. Jego zdaniem w systemie prawa występują nie tylko reguły (*rules*), lecz także zasady (*principles*) oraz wytyczne (*politics*). Sędzia, który przy rozstrzygnięciu sprawy nie ma do dyspozycji jednoznacznego przepisu w znaczeniu reguły, nie musi, tak jak u Harta, wychodzić poza system prawa. Wręcz przeciwnie, powinien poszukać rozwiązania w ramach systemu na gruncie zasad i/lub wskazówek. Zgodnie z założeniami pozytywizmu sędzia, wydając orzeczenie w trudnym przypadku, zobowiązany jest do stosowania reguł prawnych. Tym samym jest związany prawnym gorsetem, którego rozerwać nie może. Szuka więc rozwiązania optymalnego nie tyle generalnie, ale najlepszego w danych warunkach. Zdaniem Dworkina, stojącego na gruncie integralnej filozofii prawa, jest to niedostateczne, a nawet błędne. Reguła prawna może się bowiem okazać niewystarczająca, aby wydać słuszne orzeczenie – słuszne, operując retoryką Gustawa Radbrucha, z punktu widzenia sprawiedliwości, celowości lub bezpieczeństwa prawnego.

¹⁰ Tak np. R. Wacks, *Philosophy of Law. A Very Short Introduction*, Oxford 2006, s. 42 i n.

¹¹ Por. polskie wydanie H.L.A. Hart, *Pojęcie prawa*, tłum. J. Woleński, Warszawa 1998, s. 364 i n.

¹² R. Dworkin, *Hard Cases*, „Harvard Law Review” 1975/88, s. 1057–1109.

¹³ M. Król, *Koncepcje trudnych przypadków...*, s. 99.

¹⁴ Szerzej na temat swojej koncepcji – R. Dworkin, *Biorąc prawa poważnie*, Warszawa 1998, zwłaszcza rozdz. IV, s. 155–242.

O ile Hart w takiej sytuacji wyposażał sędziego w kompetencje do „swobodnego” wydania decyzji, o tyle filozofia integralna proponuje pozostanie w ramach systemu prawa i nakazuje odwołanie się do zasad prawnych. Dworkin stoi na stanowisku, iż sądowe rozstrzyganie trudnych przypadków nie może polegać na kreowaniu nowych reguł prawnych *ad infinitum*; trzeba wydobyć z systemu prawnego „drzemiące” w nim standardy w postaci zasad i wskazówek.

Mamy więc do czynienia z pewnym paradoksem: pozytywista Hart poszukuje rozwiązania trudnych przypadków na gruncie norm pozaprawnych, natomiast niepozytywista Dworkin – na gruncie zasad i wskazówek będących immanentną częścią systemu prawa.

Jeśli przyjąć, że fenomen prawa obejmuje jakby pięć „wymiarów” (tj. tworzenie, stosowanie, wykładnię, obowiązywanie i przestrzeganie), to na gruncie filozofii i teorii prawa problem *hard cases* w tradycyjnym ujęciu występuje wyłącznie w procesie stosowania prawa i połączonej z nim wykładni. W takim kierunku idzie także rozumienie *hard cases* w teoriach argumentacji prawniczej. W polskiej literaturze przedmiotu J. Stelmach uznaje, że trudne przypadki są istotnym elementem praktycznego dyskursu argumentacyjnego w ogóle, a dyskursu prawniczego jako jego odmiany w szczególności. Dyskurs praktyczny nie ma bowiem sensu na gruncie spraw prostych, niebudzących wątpliwości, jednoznacznych, niespornych: „Rozpoczynamy więc dyskurs tylko wówczas, gdy mamy do czynienia z tzw. przypadkiem trudnym, czyli takim, który nie może zostać rozstrzygnięty za pomocą standardowych metod interpretacji – samego tylko dyskursu teoretycznego. To właśnie w związku z badaniem takich przypadków rozwinęła się m.in. cała współczesna teoria i filozofia argumentacji prawniczej”¹⁵.

Jednakże podobnie jak u Harta i Dworkina, również teoria argumentacji prawniczej operuje kategorią *hard cases* wyłącznie na gruncie stosowania prawa i/lub jego wykładni. Prawidłowo prowadzony dyskurs prawniczy powinien bowiem pozostawać w ścisłym związku z obowiązującym prawem: „Gdyby dyskurs prawniczy nie był prowadzony w bezpośrednim związku z obowiązującym prawem (istnieje przecież taka możliwość), wówczas stawałby się po prostu dyskursem etycznym. Dyskurs prawniczy, aby mógł być prawomocny i efektywny, musi więc posiadać dogmatyczny charakter. (...) Punktem wyjścia argumentacji prawniczej jest określenie prawa obowiązującego dla spornego przypadku. Wszelkie ustalenia wstępne, czynione najczęściej jeszcze w ramach dyskursu teoretycznego, umożliwiającego nam ustalenie stanu faktycznego i prawnego, są więc ustaleniami *de lege lata*. Praktyczny dyskurs prawniczy przenosi nas natomiast sferę ustaleń *de lege ferenda*, czyli prawa postulowanego. (...).

¹⁵ J. Stelmach, *Kodeks argumentacyjny dla prawników*, Kraków 2003, s. 38; szerzej por. także J. Stelmach, *Współczesna filozofia interpretacji prawniczej*, Kraków 1999 oraz J. Stelmach, B. Brożek, *Metody prawnicze*, Kraków 2006.

Książka jest pasjonującym przewodnikiem po trudnych przypadkach w prawie. Opisano w niej zwykłe i niezwykle zdarzenia, które okazały się spędzać sen z powiek prawnikom. W świecie, w którym nie ma prostych odpowiedzi, także prawnicy, sędziowie czy prawodawca muszą podejmować wyzwania wymagające od nich znacznie więcej niż doskonałej znajomości prawa oraz doświadczenia.

Po ponad dekadzie od przygotowania pierwszej książki pt. *Fascynujące ścieżki filozofii prawa* jej autorzy postanowili po raz drugi zmierzyć się ze złożonymi problemami filozoficznoprawnymi, które objawiają się w codziennych sprawach i stanach faktycznych. Pierwotne plany jedynie zaktualizowania treści poprzedniego wydania przekształciły się w pomysł na stworzenie kolejnej, bogatej w całym nowym rozdziałach książki, choć napisanej wedle pierwotnego pomysłu. Do zespołu autorów, pracowników naukowych Katedry Teorii i Filozofii Państwa i Prawa Uniwersytetu Gdańskiego, dołączyło grono przedstawicieli nauk dogmatycznoprawnych, dzięki czemu opracowanie zawiera różnorodne i wielowymiarowe studium trudnych przypadków w prawie.

Publikacja przeznaczona jest nie tylko dla studentów czy aplikantów, lecz także dla każdego, kto pragnie znaleźć w prawie i jego stosowaniu więcej niż tylko prosty sylogizm prawniczy. Inspirację dla swej codziennej pracy znajdą tu sędziowie i prokuratorzy, adwokaci i radcy prawni, a także każdy, kto choć raz zetknął się z trudnym przypadkiem w prawie.

We wprowadzeniu czytamy: „Zapraszamy do refleksji, jak krętymi i zawiłymi ścieżkami musi kroczyć przez wspañały i równocześnie dramatyczny świat filozofia prawa. Rasowy prawnik, rzetelny adwokat, sumienny prokurator, sprawiedliwy sędzia zawsze w części swojej wrażliwości pozostaną rozdarci między niedającymi się pogodzić racjami w trudnych sprawach; doświadczenia i «przygody» z prawem, które znajdują na kartach tej książki, mamy nadzieję, pomogą im kiedyś w wyborze swojej, tej właściwej ścieżki postępowania: może wąskiej i spadzistej, może pełnej zakrętów i ślepych zakamarków, może najeżonej trudnymi przeszkodami, ale z całą pewnością niezwykle fascynującej”.



ISBN 978-83-8223-761-0



9 788382 237610

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 59 ZŁ (W TYM 5% VAT)